

Arbeids- og sosialdepartementet

Oslo, 17. juni 2021

Høring – NOU 2019:7 Arbeid og inntektssikring og NOU 2021:2 Kompetanse, aktivitet og inntektssikring

Vi viser til høringsnotat om NOU 2019:7 og NOU 2021:2.

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO) er en paraplyorganisasjon for Norges Handikapforbund (NHF), Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) og Foreningen Norges Døvblinde (FNDB). Vår felles visjon er likeverd og likestilling for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Organisasjonene samarbeider om å gjøre FN-konvensjonen om rettighetene for mennesker med nedsatt funksjonsevne til en realitet i Norge.

SAFO sitt høringssvar kan oppsummeres som følger:

1. Arbeidslivspolitikken preges av fokus på den enkeltes «feil og mangler». Virkemiddelbruken sentreres rundt individet, mens strukturene og systemene som stenger ute, neglisjeres. Sysselsettingsutvalgets analyser og forslag til virkemidler viderefører en slik tilnærming.
2. Undersøkelser viser at funksjonshemmede diskrimineres i arbeidslivet. Utvalgets mandat fokuserer «arbeidskraftsreserven», en gruppe hvor funksjonshemmede ofte defineres inn. Allikevel representeres ikke funksjonshemmede i sysselsettingsutvalget.
3. Mandatet konkretiserer ikke diskriminering av funksjonshemmede. Sysselsettingsutvalget følger opp, og inkluderer ingen problematisering eller analyse av diskrimineringen som foregår. I den grad temaet berøres, er det diskriminering med utgangspunkt i alder som er i sentrum.
4. Manglende universell utforming på arbeidsplasser inkluderes ikke i utvalgets analyser. Krav til universell utforming av arbeidsplasser og IKT-systemer må inn i Likestillings- og diskrimineringsloven (LDL).

5. Ekskludering av funksjonshemmede i skole og utdanning fører til diskriminering av funksjonshemmede i arbeidslivet. Målsetningene og rammeverket for norsk skole og utdanningspolitikk må utvikles i pakt med innholdet og tolkning knyttet til CRPD artikkel 24. Nedre aldersgrensen på 22 år for å få innvilget utdanning som arbeidsmarkedstiltak, samt varighetsbestemmelsen på maks tre år for utdanning som arbeidsmarkedstiltak, må fjernes.
6. Tiltak på individnivå er nødvendige og viktige men disse mister sin kraft når universell utforming, holdninger og strukturer ikke er på plass.

Arbeidstakers «feil og mangler» - Synet på funksjonshemmede

Syssetningen blant funksjonshemmede har ikke økt på tross av målsettinger om og strategier for dette. SAFO mener at en viktig årsak til dette er holdninger ovenfor personer med nedsatt funksjonsevne. Politikken på feltet har som utgangspunkt at det er den enkelte det er noe feil med, derfor er det den enkelte som må gjøres noe med. Det blir framstilt som en risiko å ansette funksjonshemmede. Funksjonshemmede opplever at funksjonsnedsettelse sidestilles med nedsatt arbeidsevne. Dette kan blant annet bunne i manglende kunnskap om kompenserende teknologi. Uansett årsak, er konsekvensen manglende tro på funksjonshemmede som arbeidskraft.

FN-kritikk og diskriminering

Funksjonshemmede var ikke representert i Syssettingsutvalget

Norge ratifiserte i 2013 FNs Funksjonshemmedekonvensjonen (CRPD). Arbeid og syssetting er omtalt i artikkel 27. Norge ble våren 2019 hørt av FN om situasjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne, herunder om arbeid og syssetting. På dette feltet uttalte FNs CRPD-komite:

«Komiteen er bekymret over at arbeidet for å fremme inkludering av mennesker med nedsatt funksjonsevne i det åpne arbeidsmarkedet har vært begrenset og hatt liten innvirkning, og at det fortsatt er sektorvise forskjeller. Komiteen er også bekymret over at det fortsatt forekommer diskriminering på grunn av funksjonsnedsettelse, herunder avslag på rimelig tilrettelegging.

Komiteen anbefaler at konvensjonsparten i **nært samråd med funksjonshemmedes organisasjoner**, vedtar tiltak for å øke syssettingsnivået for mennesker med nedsatt funksjonsevne i det åpne arbeidsmarkedet i tråd med konvensjonen og i lys av delmål 8.5 i FNs bærekraftsmål, og at konvensjonsparten sikrer ordinær syssetting og anstendig arbeid for alle, herunder mennesker med nedsatt funksjonsevne, og lik lønn for likt arbeid.

Diskrimineringen av funksjonshemmede i arbeidslivet ikke adressert

Komiteen anbefaler også at konvensjonsparten:

Bekjemper stereotypier og fordommer mot mennesker med nedsatt funksjonsevne i arbeidsmarkedet og vedtar forskrifter mot diskriminering på grunn av funksjonsnedsettelse, herunder å avslå rimelig tilrettelegging,

At konvensjonsparten arbeider aktivt, målrettet og systematisk for å fremme sysselsetting av mennesker med nedsatt funksjonsevne i privat og offentlig sektor,

Sysselsettingsutvalget inkluderer ingen gjennomgang, analyse eller gir forslag til tiltak som kan bekjempe diskrimineringen som foregår av funksjonshemmede.

Manglende universell utforming i arbeidslivet problematiseres ikke av utvalget

På tross av at funksjonshemmedes organisasjoner i godt og vel 20 år har fokusert på nødvendigheten av universell utforming på arbeidsplasser, er problemstillingen fremdeles aktuell. Igjen har Regjeringen utsatt reelle prosesser for å inkludere krav til universell utforming av arbeidsplasser og IKT-systemer i Likestillings- og diskrimineringsloven (LDL).

Om universell utforming på arbeidsplassen uttalte FNs CRPD-komite at konvensjonsparten (Norge) burde:

Fastsetter krav til arbeidsgivere om universell utforming av arbeidsplassen i likestillings- og diskrimineringsloven, og utarbeider og gjennomfører en strategi om tilgjengelighet gjennom universell utforming av det fysiske miljøet og universell IKT på arbeidsplassen,

Segregering i skolen fører til diskriminering i arbeidslivet

Dagens skole ekskluderer elever med funksjonsnedsettelser. Egne grupper, egne klasser, egne lokaler på skolen og egne skoler, 30% av elever med funksjonsnedsettelser opplever manglende inkludering i barneskolen, 50% i ungdomsskolen, 70% i videregående skole, og ved universitet og høyskole bidrar stoppmekanismene både i og utenfor undervisning. Det er en naturlig følge av en segregert skole at kommende arbeidsgivere tar med seg inn i arbeidslivet det de «lærte» på skolen – funksjonshemmede skal holdes utenfor.

I dag er også mulighetene til å ta utdanning ved hjelp av arbeidsmarkedstiltak begrensede. Alder og varighet gir rammer som stopper muligheten til å ta lengre utdanninger via arbeidsmarkedstiltak, på tross av at lang utdanning bidrar til langt høyere yrkesaktivitet for funksjonshemmede.

FN komiteen uttalte da også følgende om konvensjonspartens forpliktelser knyttet til arbeid og sysselsetting:

At konvensjonsparten gir et klart mandat og tilstrekkelige ressurser til Arbeids- og velferdsetaten for å bedre sysselsettingsmulighetene for mennesker med nedsatt funksjonsevne som er interessert i å komme inn på arbeidsmarkedet, SAFO vil understreke at utdanning som arbeidsmarkedstiltak må åpne for flere og at begrensningen som gjelder alder og antall år fjernes.

Avslutning

Rent avslutningsvis vil SAFO igjen understreke at støtet må settes inn mot systemene som stenger funksjonshemmede ute fra arbeidslivet.

I Norge er funksjonsnedsettelse et anerkjent diskrimineringsgrunnlag. Det er ulovlig å diskriminere personer med funksjonsnedsettelse, også i arbeidslivet. Likevel er det ved flere anledninger dokumentert at det er langt mindre sjanse å bli innkalt til intervju dersom man oppgir å ha en funksjonsnedsettelse.

Individtiltak er nødvendige og viktige, men disse tiltakene mister sin kraft når universell utforming, holdninger og strukturer ikke er på plass.

Med vennlig hilsen



Tove Linnea Brandvik
Styreleder
Sign

Janne Skei
Daglig leder
sign